

Bulgaria Abroad
България по света

ЕДИН „ОБИКНОВЕН“ ЛЕТЕН ПОНЕДЕЛНИК

Слово по повод стогодишнината от създаването на Дружеството
на българите в Унгария, Будапеща, 3 март 2014 г.

Андраш Дончев

Парламентарен държавен секретар
на Министерството на човешките ресурси на Унгария

За непосветения страничен наблюдател денят 27 юли 1914 г., на който уважаваният тетевенски търговец на едро и собственик на къща на булевард „Ференц“ (в Будапеща) Лазар Иванов заедно с няколко свои сънародници основава в Будапеща Дружеството на българите в Унгария, вероятно е изглеждал обикновен летен понеделник. Неподправено, щастливо мирновременното начало на седмицата, което вероятно е изглеждало възможно най-идеалното за извършването на подобни чисто граждански занимания, като създаването на дружество, допринасящо за грижата за културните корени на една народностна общност и подпомагащо духовното ѝ единение.

А в този ден в края на месец юли по небето на Европа надвисват черни облаци. От предходния уикенд, след като в събота, 25 юли, Сърбия е дала неприемлив отговор на ултиматума на Монархията, мобилизираща е армията си и е преместила правителството си в Ниш, вече за всички е ясно, че войната е въпрос само на дни. И действително: във вторник, един месец след убийството на престолонаследника Франц Фердинанд, Австро-Унгария също обявява война на Сърбия.

Междувременно тъкмо на този ден Лазар Иванов също започва мобилизация: обръща се към градинари, търговци, зърнопроизводители и други почтени граждани, благодарение на което до края на седмицата в дружеството постъпват 170 души, които даряват 4345 златни крони за общата цел. На 2 август, неделя, свикват учредителното общо събрание и избират първото председателство под ръководството на Лазар Иванов.

В този ведър неделен ден, когато на общото си събрание гражданското сдружение и неговите български отци-основатели вземат решение за строеж на училище и църква в Будапеща, Германия окупира Люксембург. Два дена по-късно, на 4 август, вече всички велики сили в Европа са във война.

„Фактите не са независими, никога нито един факт не съществува сам по себе си, не може да бъде отделен от останалите факти, не можем дори да си го представим без други факти“ – пише по-късно носителят на отличието „Огърлица Корвин“, живеещият в САЩ унгарски историк Джон Лукач. По-късно той пише следното: *„Историческите събития са не само тласкани от миналото, но и теглени от бъдещето. Желания, стремежи, предчувствия, очаквания, усещания, догадки, цели, всичко си казва думата, поставят се проблеми, които са също толкова исторически, колкото и метафизични. (...) Целите ни са по-важни от подбудите“*.

И наистина, фактите не са независими едни от други и дори са немислими без други факти. Така и основаването на дружеството не може да бъде отделено от началото на Първата световна война. Разбира се, не защото се реализира като последица от нея, а тъкмо напротив, защото се случва въпреки нея. Защото, както отбелязва Лукач, събитията са и теглени от бъдещето: желания, стремежи, очаквания. А целта на българите в Унгария, дори в жестоката битка на нациите, е не друго, а да просперират чрез собствения си труд в новата си, избрана от тях многонационална родина. Доколкото е възможно. *„Бъдещето се гради не само с мотика, а с вяра в Бога и с отворени очи“* – е мотото на Лазар Иванов.

Може би е известна историята от двайсетте години на миналия век, според която в дневника, воден от най-малкото отроче на едно семейство, напуснало Унгария, за да емигрира в Америка, четем следното: *„Когато тате емигрира в Америка, вярваше, че там и улиците са павирани със злато. Когато пристигнахме, беше принуден да се сблъска с три неща. Улиците не бяха павирани със злато. Улиците изобщо не бяха павирани. Очакваше се татко да ги павира“*.

Хилядите български търговци и градинари, пристигнали в Унгария по-късно през 30-те години с надеждата за по-добър живот, изобщо не са смятали, че тук улиците ще бъдат павирани със злато, не това е била и причината да изберат тази страна за своя нова родина. Пристигнали са без огромни наследства, приказни богатства, благороднически титли и звания, от далечната си родина със себе си донесли единствено своя професионализъм, огромното си трудолюбие и издръжливост и способността винаги да почват отначало.

Следователно за своя просперитет са имали нужда от почтеност, амбиция и ефективност и не на последно място – от среда приемник, която винаги да им осигурява спокоен труд, замогване, материално и обществено израстване. Българите в Унгария доказаха, че в тази държава е възможно да се напредне само с честен труд, а интеграцията и идентитетът, вписването в средата и грижата за културата и съхранението

на традициите в свободна Унгария не са взаимно изключващи се понятия, а тъкмо напротив – взаимно подсилващи се процеси.

Ето затова се съхрани тази малка общност, нещо повече – не спря да се обогатява духовно и материално. Затова бяха създадени по-късно със собствени сили училища и параклиси в Будапеща, Мишколц и Печ, а през 1931 г., тук, на отсрещната страна, беше построена и православната църква „Св. св. Кирил и Методий“. Четвърт век по-късно – отново с волни пожертвования – беше изграден Българският културен дом, седалището на дружеството, даващо място и за днешното ни честване.

Убеден съм, че Унгария е страна, в която независимо от произхода си всяка народност, която обича и уважава отечеството си, мястото, където възнамерява да се развива и желае да изкарва прехраната си със здрав и всеотдаен труд, винаги ще намира дом и уважение. Защото всички тук знаем, че в тази страна животът няма да е добър за никого, докато не стане добър за всички.

Иска ми се унгарци, българи и всички, живеещи с нас националности, винаги да имат предвид редовете на писателя Шандор Марай, посветил внимание и на будапещенските българи, ако желаят да се водят в действията си от гордостта със своя род, националност, история:

„Съществува само един вид истинско родолюбие. Когато някой, там, където живее в конкретния момент, се отдаде на работата си с пълна преданост и безусловна концентрация на силите. Това има обратно действие върху родината“.

ONE "USUAL" MONDAY IN THE SUMMER. SPEECH MARKING 100TH ANNIVERSARY OF THE ASSOCIATION OF BULGARIANS IN HUNGARY

✉ **Mr. András Doncsev**
Minister of State for Human Resources
Budapest, Hungary
E-mail: andras.doncsev@emmi.gov.hu